

Федорук Л. В., викладач (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

РИЗИКИ У СФЕРІ БАНКІВСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ

В економічній літературі та практиці термін «ризик» вживається досить часто і залежно від контексту в це поняття вкладається різний зміст, оскільки визначення ризику багатогранне. У найширшому розумінні ризиком називають невизначеність щодо здійснення тієї чи іншої події в майбутньому. Ризик вимірюється ймовірністю того, що очікувана подія не відбудеться і це призведе до небажаних наслідків. У банківській справі, як і в інших видах бізнесу, ризик пов'язується, насамперед, з фінансовими втратами, що виникають у разі реалізації певних ризиків.

У цілому банківська сфера характеризується вищою ризиковістю порівняно з іншими видами діяльності. Ця особливість зумовлена специфікою тих функцій, які виконує кожний комерційний банк. Здійснення кожної банківської операції пов'язане з можливістю реалізації кількох ризиків.

Проблемам банківських ризиків присвячено багато наукових праць і досліджень, в яких наведено різноманітні класифікації ризиків взагалі та, зокрема, ризиків, що притаманні банківській діяльності.

З погляду процесу управління доцільно поділити банківські ризики на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх належать ризики, які виникають у зовнішньому щодо банку середовищі і безпосередньо не залежать від його діяльності. Це політичні, правові, соціальні та загальноекономічні ризики, що виникають у разі загострення економічної кризи у країні, політичної нестабільності, війни, заборони на платежі за кордон, консолідації боргів, введення ембарго, відміни імпорتنих ліцензій, стихійного лиха (пожежі, повені, землетруси), приватизації, націоналізації, неадекватного правового регулювання тощо.

До внутрішніх належать ризики, що виникають безпосередньо у зв'язку з діяльністю конкретного банку. Чим ширше коло клієнтів, партнерів, зв'язків банку, банківських операцій, послуг, тим більше внутрішніх ризиків супроводжуватиме його роботу. Внутрішні ризики необхідно виявляти, оцінювати, мінімізувати та постійно контролювати.

Найчисленнішу групу банківських ризиків утворюють фінансові ризики, які визначаються ймовірністю грошових втрат і пов'язуються з непередбаченими змінами в обсягах, доходності, вартості та структурі активів і пасивів.

Інвестиційні операції приносять основну частину доходів банку, а тому підлягають ризикам. Банківським інвестиціям властиві такі ризики:

1. Кредитний ризик — пов'язаний з тим, що фінансові можливості емітента зменшуються на стільки, що він буде не в змозі виконувати свої

фінансові зобов'язання (сплачувати доходи у формі дивідендів, процентів, і погашати свої цінні папери).

2. Ринковий ризик — який визначається можливістю втрати первинного капіталу внаслідок несприятливого руху цін на ринку цінних паперів. Це проявляється в рівні ліквідності цінних паперів, який визначається такими параметрами їх вторинного ринку, як обсяг операцій, активність торгівлі, рівень оподаткування доходів від перепродажу цінних паперів. Тому варто сказати, що привабливість цінних паперів як об'єкта грошових вкладень може бути частково втрачена, внаслідок чого їх продаж стане можливим лише за умови великої знижки.

3. Відсотковий ризик – пов'язаний з тим, що зростання чи зниження відсоткових ставок негативно вплине на різницю між відсотковими доходами та відсотковими витратами.

Він виникає внаслідок коливань процентних ставок на грошовому ринку та ринку капіталів, що зумовлює зміни витрат на виплату процентів чи доходів за інвестиціями. Підвищення процентних ставок призводить до зниження ринкової ціни раніше емітованих цінних паперів. При цьому фінансові інструменти з тривалим строком погашення зазнають найбільших цінових втрат. Навпаки, якщо знижуються процентні ставки на ринку, ціни цінних паперів зростають.

4. Інфляційний ризик – імовірність того, що ціни на товари і послуги, що купуються банком, збільшаться або вартість активів банку буде зведена до нуля через зростання цін.

Цей ризик пов'язаний з імовірністю знецінювання як процентного доходу, так і номіналу цінного папера внаслідок знецінення грошей. Прості акції, дивіденди за якими не є фіксованими, застраховані від інфляції, оскільки з підвищенням темпів інфляції зростає і прибуток, з якого виплачуються дивіденди. Дієвим засобом страхування ризику інфляції є виплата дивідендів у вигляді акцій.

Інвестування потребує систематизованого аналізу ризику цінних паперів, які придбає банк, оцінки якості цих паперів, визначення здатності банку здійснювати інвестиції. Для цього потрібен безперервний і кваліфікований контроль за станом ринку цінних паперів.

Можна стверджувати, що в принципі будь-які інвестиції містять елементи ризику. При цьому ризик буде різним при купівлі (інвестиціях) різних видів цінних паперів і прямо пов'язаний з величиною очікуваного доходу.

Ризик втрати капіталу безпосередньо залежить від ринкового ризику та бізнес-ризик (існуючого ризику), а ризик втрати очікуваного доходу – від процентного ризику та ризику зміни купівельної спроможності грошей.

В Україні фондовий ринок у цілому характеризується як непрозорий та неліквідний. Для багатьох видів цінних паперів вторинний ринок відсутній взагалі. Водночас, за оцінками, річні обороти за цінними паперами на

фондовому ринку України можна зіставити з оборотами коштів у таких галузях, як харчова промисловість або енергетика.

Ризик дострокового погашення (відкликання) цінних паперів характеризується тим, що деякі цінні папери, згідно з умовами їх випуску, можуть бути погашені до закінчення періоду їх обігу. Таке погашення може відбутися після зниження ринкових ставок, коли емітент може випустити нові цінні папери під нижчу процентну ставку. Отже, банк, у портфелі якого містяться цінні папери з правом дострокового погашення, наражається на ризик втрати доходів. Цей ризик пов'язаний з необхідністю реінвестування повернутих достроково коштів під нижчі процентні ставки, які на поточний момент склалися на ринку.

Усі види названих ризиків у сукупності формують загальний ризик даного фінансового інструменту, який порівнюється з його доходністю.

Підсумовуючи вище сказане, варто зробити наступні висновки.

Ризик - це вартісне вираження імовірнісної події, що призводить до втрат. Ризики тим вище, чим вище шанс отримати прибуток. Ризики утворюються від відхилень дійсних даних від оцінки сьогоdnішнього стану і майбутнього розвитку. Таким чином, отримувати прибуток можна тільки у випадку, якщо можливості зазнати втрат (ризиків) будуть передбачені (зважені) заздалегідь і підстрахуватися. Тому проблемам ризиків у діяльності комерційних банків має приділятися значна увага.

Банківський інвестиційний ризик – це ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку. Вважаємо, що при розробці класифікації банківських інвестиційних ризиків слід враховувати той факт, що сучасні банківські установи у процесі своєї діяльності стикаються з багатьма видами ризиків.

Банки-інвестори повинні свідомо брати певний ризик на себе, оскільки повністю його усунути неможливо. Отже, потрібно знати можливі ризики, вміти визначити той рівень ризику, на який наважується банк, і шляхи його зниження.

1. Гетьман О. Економічна характеристика ризиків у процесі банківського інвестування на фондовому ринку/ О.Гетьман// Вісник НБУ. – 2003. – № 6. – с. 40.
2. Ковальов О.Л. Класифікація банківських ризиків. Фактори, що впливають на кредитні ризики, і підходи до їх класифікації / О. Л. Ковальов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №2. – С.63